

Vývoj a současný stav globálního podnikání

Jaroslav Skopal - Kristína Králiková - Jozef Králik

Abstrakt: *Globální podnikání je složitý fenomén, který úzce souvisí s řadou sociálních, ekonomických a politických jevů. Studie prezentuje z ekonomických a částečně i z právních hledisek současné trendy, které jsou průvodními jevy současného globalizovaného a neustále globalizujícího se světa a jež mají zároveň co dočinění s mezinárodními vztahy, zejména v oblasti politické a ekonomické. Klíčové tematické okruhy rozebrány v ní jsou fenomény internacionalizace, liberalizace, teorie interdependence, determinanty a sféry globalizace, problematika historického kontextu, světová ekonomická centra, terorismus, mezinárodní obchodní aktivita, pohyb pracovní síly, transnacionálních korporací v mezinárodním podnikání. Studie je částečným výsledkem vědecko – výskumné úlohy Možnosti rozvoje podnikání v příhraničních regionech států jihovýchodní Evropy, jež řeší kolektiv pod vedením Akademie Policajného zboru v Bratislave a Evropského polytechnického institutu v Kunovicích v letech 2005 – 2008.*

Klíčová slova: *internationalizace, interdependence, liberalizace, globalizace, integrace, G8, terorismus, globální podnikání, obchod, kapitál, pracovní síla, korporace, mezinárodní politického prostředí.*

Summary: *Global business activities are very complicated phenomenon., that is coherent a lot of social, economic and political effects. This study presents actual trends, like attendant phenomenons of actual global world , in contexts political and economic international relations as wel as in term of economy and law. We open the key themes like internationalisation, liberlisation, theory of interdependency, determinants and globalisation spheres, historic context, worldeconomycenters, terorism, commercial intercourse, floating manpower, businnessactivities of transnational corporacies. This study is partial result research APZ Bratislava and EPI Kunovice in time years 2005-2008 , subject: Option to businness activities near states frontiers South-east countries.*

Keywords: *internationalisation, interdependency, liberlisation, globalisation, integration, G8, terorism, global business, trade, capital, manpower, corporacy, worldeconomycenters, international political scene.*

1. Úvod

Globální podnikání se jako fenomén začalo objevovat ve vyspělých zemích již v 60. letech minulého století, v ostatních tranzitivních ekonomikách pak o pár let později. Obecně nejsilněji bývaly tyto projevy zpravidla vnímány v oblasti maloobchodu (rozvoj zařízení typu Mc. Donald's, apod.), avšak hlavní síla tohoto jevu tkví v příchodu kapitálu, jež se následně projevuje vznikem fabrik a podobných, zpravidla velkokapacitních pracovních zařízení. Globální podnikání je zkrátka nesmírně složitý fenomén, který úzce souvisí s řadou sociálních, ekonomických a politických, a také právních jevů. Úkolem této studie je dílčí jevy pojmenovat,

analyzovat a z dané situace vyvodit závěry. Proto se příspěvek člení do čtyř hlavních tematických okruhů, z nichž každý nahlíží na problém v odlišné rovině. První okruh prezentuje problematiku poněkud obecněji, přičemž především zkoumá současné trendy, které jsou průvodními jevy současného globalizovaného a neustále globalizujícího se světa a jenž mají zároveň co dočinění s mezinárodními vztahy. Zejména v oblasti politické a ekonomické. Klíčovými tematickými okruhy jsou zde internacionalizace, liberalizace, teorie interdependence a determinanty a sféry globalizace. Druhý okruh prezentuje činitele, které ovlivňují mezinárodní ekonomické vztahy v poněkud exaktnější rovině. Zkoumá problematiku také v historickém kontextu. Zaměřuje se na světová ekonomická centra a oblasti, jenž světovému hospodářství dominují a také na organizace, jenž tato klíčová hospodářská uskupení reprezentují. Věnuje se taky fenoménu, který začal globální ekonomiku výrazněji ovlivňovat až v posledních letech a který je mnohými vrcholnými světovými představiteli považován za velkou světovou hrozbu, a to terorismu. Předposlední okruh je pak koncipován v duchu konkrétní problematiky týkající se obecně mezinárodních obchodních aktivit, čili mezinárodního obchodu. Zkoumá jej z pohledu historického vývoje, z pohledu toků mezinárodního kapitálu, pohybu pracovní síly a v neposlední řadě taky činnosti a rolí transnacionálních korporací v mezinárodním podnikání. Poslední okruh je pak jakýmsi vyústěním celého příspěvku, přičemž se zde dosud zkoumanými problémy zabývá v kontextu globalizace, a posuzuje je především z pohledu reálných rizik, jenž se dají na tomto poli v brzké budoucnosti očekávat. Mimoto také zmiňuje jisté kontrasty, neboli asymetrie, jimiž se tento živelně se rozvíjející fenomén vykazuje.

1. Teoretická východiska pojetí mezinárodního politického prostředí v návaznosti na globalizaci podnikání

V souvislosti s globalizací podnikání je možné se setkat s termíny internacionalizace, případně interdependence a globalizace. Porozumění těmto termínům je jedním z předpokladů a východisek pojetí globalizace.

1.1. Internacionalizace a teorie interdependence

Internationalizací v mezinárodně ekonomickém kontextu se rozumí vzrůstající intenzita mezinárodní působnosti firem. Internacionalizace a interdependence jsou jevy, jenž jsou velmi úzce propojeny a v mnoha ohledech se prolínají. V podstatě platí, že interdependence, jenž můžeme volně přeložit jako vzájemnou závislost je jakýmsi logickým důsledkem internacionalizace. Interdependence má svoje dvě hlavní podoby, jenž můžeme charakterizovat jako politickou a hospodářskou. Tyto dva hlavní aspekty v podstatě specifikují druh závislosti, která se mezi státy objevuje, a to bez ohledu na jejich vnitřní citlivost vůči dění v jiných státech. Teorie interdependence je tedy teorií internacionální, a právě z tohoto důvodu se mnohdy s výše uvedeným termínem internacionalizace prolíná. Platí totiž, že interdependence vede k internacionalizaci vnitřního vytváření politiky mezi státy. Například hospodářská politika je stále více ovlivňována tím, co se děje jinde. Senzitivita a zranitelnost se na konci minulého století zvýšila především díky hospodářským, technologickým a kulturním změnám, ale hlavní společensko-politické pole působnosti si zachovává svou tradiční státně centralistickou podobu. I přes stále probíhající globalizaci podnikání stále existují národně-sociální struktury, ideologie a politické instituce.

Těžiště teorie interdependence tedy spočívá v působnosti na dvou úrovních. Naopak termín globalizace se soustřeďuje na různé úrovně složitosti interdependencí opomíjené.

Interdependence tudíž není schopna vytvořit životaschopné alternativní paradigma k politické vědě a mezinárodním vztahům.

1.2. Liberalizace

Slovem liberalizace se v obecném kontextu zpravidla rozumí zmírnění pravidel, resp. také odstranění překážek (bariér). Nejinak je tomu i v oblasti mezinárodního podnikání. Liberalizací podnikání se tedy rozumí postupné odstraňování tarifních a netarifních překážek v rámci mezinárodní ekonomické interakce. Liberalizační politika byla ve světě v rozličných podobách uplatňována na různých místech. Proces liberalizace v rámci Evropy se vyznačoval tím, že v tranzitivních ekonomikách to bylo zpravidla odstranění působení státu ve výrobě zboží a služeb v rámci hospodářství, zřízení institucí a zavedení právního rámce pro fungování tržního hospodářství. Ve vyspělých ekonomikách šlo zpravidla o omezení státních intervencí do soukromé sféry. Pro oba typy ekonomik se stala společným fenoménem privatizace státních podniků. Ve východní a jihovýchodní Asii postupovala liberalizace mnohdy poněkud volněji. Vlády otvíraly trh zahraniční soutěži a snižovaly podporu soukromému sektoru postupně s tím, jak tento posiloval svoji sílu na mezinárodních trzích. Jinde probíhala liberalizace rychleji, většinou však bývala doprovázena vysokým hospodářským růstem. V Africe byla liberalizace poněkud váhavější, v jižní Americe však byla obecně rychlá. V obou případech byla odpovědí na nízký hospodářský růst, popřípadě na finanční krizi. Ve všech zemích, bez ohledu na jejich geografickou lokalizaci bylo klíčovým prvkem zvýšení vnější otevřenosti, protože liberalizace mezinárodního obchodu, investic a toků kapitálů zvyšuje rozdělovací účinnost, přináší do hospodářství větší dynamiku a zvyšuje výkonnost domácích podniků díky vnější soutěži, zvyšuje spotřebitelům možnost volby a snižuje ceny díky mezinárodní soutěži a specializaci, zvyšuje odolnost vůči vnějším otřesům a spekulacím, zvyšuje pohyblivost výrobních činitelů, což umožňuje měnit komparativní výhody země a dosáhnout posunu při využívání zdrojů v rámci udržitelného rozvoje a zvyšování výkonnosti. Dále se snižuje význam spojení domácích úspor a domácích investic.

Liberalizace obchodu, investic a financí probíhala různými způsoby a různou rychlostí. Vícestranná liberalizace obchodu (zastřešená hlavně organizacemi GATT a WTO) podstatně snížila cla a odstranila množstevní omezení. Toto bylo zpracováno do mnohostranných smluvních závazků s možností postihů při řešení sporů. V mnoha odvětvích byla liberalizace pouze dílčí, zejména pak v oblastech podstatných pro rozvojové země.

V rámci liberalizace investic ve vyspělých ekonomikách se liberalizační opatření vztahovala na zintenzivnění toků zahraničních investic. K nim se přidala i většina rozvojových zemí a zemí s tranzitivními ekonomikami, protože pochopily kladnou úlohu přílivu zahraničního kapitálu při podpoře hospodářského růstu a technologického pokroku. Liberalizace probíhala v rámci jednotlivých odvětví nestejně. Zpracovatelský průmysl byl otevřený přílivu přímých zahraničních investic, ale horší to bylo u přírodních zdrojů a služeb. Nezávisle na mezinárodním rámci probíhaly liberalizační snahy taky na úrovni jednotlivců a menších regionálních uskupení, což v konečném důsledku směřuje k větší volnosti uspořádání mezinárodních činností.

Liberalizace finančních transakcí probíhala ve vyspělých ekonomikách od 70. let minulého století a představovala stále důraznější odstraňování finančního usměrňování. V rozvojových zemích je finanční liberalizace méně pokročilá, ale její rychlost byla větší.

Liberalizace vedla ke zvětšení objemu výkonného hospodářského prostoru a podpoře procesu globalizace. Chování výrobců a investorů čím dál tím více napovídá faktu, že světové

hospodárství je svým způsobem spíše jeden trh s národními podoblastmi, než uskupení národních hospodárství spojených obchodními a investičními toky. Stupeň liberalizace obchodu, přímých zahraničních investic a mezinárodních financí se liší. Liberalizace v oblasti finančních transakcí probíhala ze všech nejrychleji. Poté došlo ke značnému nárůstu mezinárodních finančních transakcí v poměru k celkovým kapitálovým tokům mezi danými zeměmi, přičemž většina těchto transakcí byla zpravidla krátkodobých. Mezinárodní obchod se nerozvíjel tak rychle, ale produktivita a objem výroby transnacionálních korporací rostly rychleji než obchod. Lze tedy říci, že expanze transnacionálních korporací byla v tomto ohledu jakýmsi katalyzátorem rozvoje liberalizace, jakožto masově uplatňovaného trendu což později vyústilo v ekonomickou globalizaci.

1.3. Determinanty globálního podnikání

Už od dávných let se objevují úvahy ze strany různých myslitelů o tom, že globalizace je nevyhnutelný směr rozvoje civilizace a vznik globální společnosti je pouze otázkou času. Globalizace je proces integrace lidské společnosti v rámci různých sfér. Globalizace též mění vlastnosti světového hospodárství a ovlivňuje podstatu úspěšných hospodářských přístupů (v daném kontextu zejména globálního podnikání) k rozvoji, což zvyšuje intenzitu potřeby udržitelnosti hospodářského rozvoje.

Hlavním determinantem tohoto procesu je bezesporu rozvoj mezinárodních ekonomických aktivit, která propojuje výrobu a trhy různých zemí, a to prostřednictvím obchodu se zbožím a službami, pohybu kapitálu a informací a vzájemně provázané sítě vlastnictví a řízení nadnárodních společností. Obecně lze říci, že intenzita a dynamičnost rozvoje globalizace je přímo úměrná intenzitě a dynamičnosti rozvoje mezinárodních ekonomických aktivit. Vzrůstající rychlost těchto procesů je spojována s vědecko-technickým pokrokem v oblasti komunikačních médií a právě vědecko-technický pokrok je zcela jistě dalším klíčovým determinantem globalizačního procesu. Vědeckotechnický pokrok je jinými slovy jakousi technickou základnou pro rozvoj globalizace.

Vědeckotechnický pokrok má na světové hospodárství vliv jak diferenciací, tak homogenizační. Diferenciací vliv spočívá v tom, že jednotlivé země a jejich skupiny se na jeho vlně zachycují nerovnoměrně. Homogenizační vliv zase spočívá v ohromném urychlení inovací, protože tyto procesy je nutno koordinovat v nadnárodním rámci. Nedostatečná koordinace vědeckotechnického pokroku může být mnohdy taky jednou z hlavních příčin nedostatečné hospodářské expanze rozvojových zemí. Pokud má být globální podnikání v dané lokalitě plně funkční, neobejde se to bez splnění základních (převážně technologických) podmínek. Tyto podmínky lze charakterizovat následovně:

- dostupná telekomunikace
- únosné dopravní náklady
- aplikovatelné výrobní technologie
- stabilita světového měnového systému
- stabilita světového politického systému
- liberalizace mezinárodního obchodu a finančních toků
- využívání moderních technik řízení

Globální podnikání jako fenomén je zákonitě ovlivněn způsobem formování světového ekonomického makroprostředí. Dílčích činitelů rozvoje globálního podnikání je ale celá řada a v následujícím výčtu uvádíme ty nejdůležitější.

- liberalizace - způsobuje vtahování ekonomiky do mezinárodní dělby práce. Tímto procesem prochází dnes už prakticky všechny ekonomiky, bez ohledu na jejich vyspělost
- existence hospodářství malého rozsahu - tyto typy hospodářství mohou realizovat většinu svého HDP zejména díky vývozu
- rostoucí toky zboží vedou k růstu mezinárodního obchodu (růst mezinárodního obchodu mj. převyšuje růst světového HDP), který se podílí zhruba 1/5 na objemu mezinárodních finančních transakcí.
- rostoucí toky kapitálu - jedním z hlavních popudů pro zintenzivnění toků kapitálu je rozdíl v nákladnosti výrobních faktorů v rámci daných zemí. Obecně platí, že v zemích s levnými výrobními faktory bývá kapitál zhodnocován podstatně lépe.
- rozvoj transnacionálních korporací - transnacionální korporace, jakožto největší subjekty v rámci globálního podnikání mají klíčový vliv na přerozdělování peněz mezi chudšími subjekty, jenž zpravidla plní roli pracovní síly a silnými mezinárodními ekonomickými strukturami.
- náročnost výroby - výroba s postupem času dospěla do fáze, kdy vyžaduje vysoké kapitálové zajištění.

Hlavním protagonistou v oblasti globálního podnikání jsou bezesporu nadnárodní společnosti. Ty využívají výhod lokalizace jednotlivých částí firmy v různých částech světa a produkce zboží a služeb je organizována na nadnárodní úrovni. Hlavním cílem těchto společností je maximalizace zisku a akumulace kapitálu. V případě, že je dosavadní trh nasycen a nenabízí mnoho možností pro další růst, dochází k expanzi na nové trhy. Pro většinu veřejnosti představují jakýsi pomyslný vrchol globalizace mezinárodní maloobchodní řetězce, jimiž jsou hypermarkety a supermarkety. Pro rozvoj globalizace jsou však mnohem podstatnější výrobní služby např. finančnictví, poradenské a o právnícké firmy, firmy na trhu s nemovitostmi, z oblasti reklamy a médií.

1.4. Sféry globalizace

V souvislosti s procesem globalizace je zřejmé, že tento fenomén zasahuje hned do několika sfér soukromého i veřejného života. Nejčastěji se tyto hlavní sféry člení do čtyř hlavních skupin, čehož se budem držet i my. Ony čtyři hlavní sféry a klíčové pojmy k nim patřícím lze tedy charakterizovat následovně.

1. Sféra ekonomická

Ekonomická sféra přetváří mezinárodní hospodářské prostředí z jednotlivých přirozeně oddělených národních hospodářství v hospodářství, v němž se vytváří množství různých konkurenčních výhod způsobem nezávislým na státu, jakožto hospodářské, společenské a politické jednotce.

- transnacionální korporace - transnacionální korporace jsou subjekty, jenž kontrolují obrovský objem finančních prostředků, v rámci světového hospodářství, což v dnešním kontextu znamená, že mají obrovskou moc. Význam transnacionálních korporací dnes

stále stoupá, protože mnohé transnacionální korporace mají už vyšší obraty, než některé suverénní státní ekonomiky.

- informační technologie - rychlost změn hospodářského prostředí se v posledních letech neustále zvyšuje, stejně tak rychle dochází ke změnám ve světě informačních technologií. Výše uvedené aspekty jsou svým způsobem spojené nádoby v rámci světového globalizačního procesu. Ukazuje se, že klíčem k úspěchu v tomto stále měnícím se světě je pružná a promyšlená strategie organizace, podporovaná účinným informačním systémem.
- věda, výzkum, vzdělání a "nová ekonomika" - provázanost vědy a výzkumu je zde v podstatě stejná, jako provázanost nových informačních technologií a globalizace v bodě předchozím. Klíčovým jevem v této oblasti je implementace výsledků vědy a výzkumu do oblasti kvalifikačních aktivit managementu.
- mezinárodní obchodní spolupráce - mezinárodní obchodní spolupráce probíhá zpravidla na multinacionální bázi a bývá zastřešována světovými hospodářskými organizacemi
- ekonomická migrace, světová centra a periferie - dynamický vývoj trhu s sebou nese i změny v nabídce a poptávce v rámci jednotlivých lokalit a právě s těmito změnami bývá spojená ekonomická migrace. Světová ekonomická centra zůstávají již po desetiletí neměnná, avšak v posledních letech je zřejmé, že se mezi ně v brzké době zařadí i asijský region, konkrétně Čína a státy jihovýchodní Asie.

2. Sféra kulturní

Kulturní sféra představuje druhou oblast na poli vrůstající globální složitosti. Kritici globalizace v rámci kulturní sféry zastávají postoj, že stát má být i nadále elementární jednotkou při prosazování společných hodnot a cílů.

- náboženství - proces globalizace působí změny sociálních rolí náboženství v několikerém směru: sílí náboženská pluralita, mizí monopolní postavení náboženských organizací, relativizují se jejich nároky na univerzalitu, sílí funkcionální alternativy náboženství, globalizace a její průvodní jevy vyvolávají jako reakci náboženský fundamentalismus, rostou ekumenické snahy a snahy o mezináboženský dialog
- tzv. střet civilizací - stávající a dlouho nekriticky přebíraná paradigmatu vnímání stavu světa na prahu třetího tisíciletí už pomalu začínají brát za své. Důkazem budiž terorismus.
- role malých národů - role malých národů přirozeně klesá, protože malé subjekty nejsou díky svojí omezené hospodářské kapacitě schopny výrazněji ovlivňovat světové ekonomické dění. Proto jsme také svědky vzrůstajících hospodářsko-integračních tendencí.
- význam cizích jazyků - znalost cizích jazyků je nezbytným předpokladem pro hospodářskou expanzi na cizí území
- demografická disbalance - demografická disbalance je jev spojený s intenzivními změnami v rámci světového ekonomického klimatu a s ním spojenou migrací pracovních sil.

3. Sféra politická

Různorodost globalizačního procesu se projevuje i v politických změnách. Stát jakožto nejdůležitější organizační jednotka byl v důsledku globalizace přeměněn. Přesto zůstává stát i nadále jednou z hlavních hnacích jednotek globalizačního procesu.

- terorismus - hrozba světového míru / terorismus je fenomén plynoucí s prohloubení rozdílu mezi ortodoxními zakořeněnými kulturami a masovým životním trendem, který je důsledkem stále probíhající globalizace.
- separatismus a autonomismus - jsou další projevy, vzniklé důsledkem prohlubování se kulturních rozdílů, resp. ohrožení životaschopnosti historicky zakořeněných kultur
- strategie moci - se mění ve smyslu větší závislosti mocenského potenciálu na potenciálu ekonomickém
- světová rovnováha - její neexistence je jedním z klíčových problémů doprovázejících globalizaci. Podle kritiků je globalizace hlavní hnací silou světové nerovnováhy. Zastánci zase tvrdí, že globalizace zvyšuje dostupnost moderních technologií kdekoliv na světě. Obecně platnou tezí v této oblasti je, že dynamické proměny světového ekonomického klimatu obecně "bolí" více slabší státy
- multipolarita/unipolarita budoucnosti - jedním s nejviditelnějších průvodních jevů globalizace je obrovská nevyzpytatelnost budoucího vývoje světa.

4. Sféra enviromentální

Globalizace zasahuje zásadně taky do oblasti životního prostředí. Průmysl si obecně žádá přírodní zdroje a expanze průmyslu zpravidla vede k větší spotřebě přírodních zdrojů, což mívá mnohdy v oblasti životního prostředí velmi negativní dopad.

- oteplování planety a ohrožení přímořských oblastí - vědci soudí, že oteplování země způsobí častější povodně, sucha a stoupání hladiny moře, což ohrozí milióny lidí po celém světě, ale hlavně v chudých zemích. G8 sice připustila, že člověk ke klimatickým změnám přispívá spalováním fosilních paliv, nestanovila si ale žádné konkrétní cíle pro období po roce 2012. Tehdy skončí první fáze Kjótského protokolu, omezujícího emise skleníkových plynů v některých vyspělých zemích.
- výživa lidstva a přírodních zdrojů - tyto problémy jsou ještě stále velmi aktuální a jejich neřešení může za pár let přerůst v katastrofu
- limity surovinových zdrojů - většina dnes využívaných průmyslových surovin jsou surovinami vyčerpátnými, tudíž bude v budoucnosti nutné využívat zdroje alternativní.
- biodiverzita, přírodní formace a ochrana přírody - biodiverzita, neboli přírodní rozmanitost je jakýmsi indikátorem kvality přírody, jako celku.
- jaderné odpady a jejich likvidace - tento problém je velmi aktuální zejména v Rusku, kde se v některých lokalitách projevil velmi neblaze a jeho důsledky budou patrné ještě desítky let
- genetické změny a klonování organismů - vědecký pokrok v oblasti genetiky s sebou přináší taky experimenty v oblasti klonování. V této oblasti se formuje celosvětově akceptovaný etický kodex, jenž má tuto činnost regulovat. Případné zneužití tohoto jevu však do budoucna určitě představuje velkou hrozbu.

2. Historické mezníky vývoje mezinárodního obchodu a přehled současných nejdůležitějších konvencí a činitelů ovlivňujících mezinárodní ekonomické vztahy

Globální podnikání je jakožto silný fenomén dneška spojen s četnými historickými, ekonomickými a geopolitickými vazbami. Dobrá orientace v těchto souvislostech je při záměru efektivního fungování na globálních trzích nezbytná.

2.1. Integrace jako nový jev po druhé světové válce

Integrace je v kontextu celé lidské historie poměrně mladý jev, který se začal výrazněji prosazovat po skončení druhé světové války. Její nejčastější formu můžeme označit jako integraci hospodářskou, která je založena především na odstraňování bariér, které ztěžují vzájemné obchodní styky mezi státy. Dochází tak k částečnému, nebo dokonce v některých případech úplnému slučování jinak oddělených národních trhů, a zúčastněné státy pak zpravidla užívají četných výhod, vyplývajících z výhodných podmínek při vzájemné obchodní aktivitě. Tento druh integrace se většinou vůbec nedotýká státní suverenity zúčastněných států. Rozvoj integrace (přechod na vyšší integrační stupeň, popř. rozšíření integračního seskupení o další státy) bývá obvykle přímo závislý na politické vůli zúčastněných. V dnešní době můžeme sledovat různé podoby integračních procesů prakticky po celém světě. Přínos integračního sjednocování nemusí být vždy výlučně ekonomický. Dobrým příkladem je situace v západní Evropě po druhé světové válce. Zde byla výraznou motivací taky snaha odstranit příčiny konfliktů mezi zeměmi, jenž předtím vyústily ve dvě světové války. Pozice západní Evropy byly taky oslabeny vzhledem k faktu, že světu začaly dominovat dvě supervelmoci, jimiž byly Spojené státy americké a Sovětský svaz. Proces integrace měl semknout a posílit postavení západoevropských zemí jednak vůči Sovětskému svazu a v neposlední řadě taky vůči Spojeným státům americkým (USA) a později taky vůči Japonsku. V současnosti také vůči Číně.

V padesátých letech sehrála klíčovou roli při rozvíjení evropské integrace francouzská diplomacie. V roce 1950 předložila návrh na vytvoření integračního seskupení v západní Evropě, který dalece přesahoval rámec tradičně pojaté mezivládní spolupráce, jejímž propagátorem byla po druhé světové válce především Velká Británie. Francouzské iniciativě se dostalo podpory ze strany kontinentálních zemí, a taky států, jenž byly ve válce poraženy (Německo a Itálie).

Jak již bylo zmíněno, integrační procesy jsou jevem celosvětovým. Škodí jim nacionalismus a šovinismus. Ale internacionální integrační svazky různého typu se vytvořily prakticky na všech kontinentech - v jihovýchodní Asii, v asijsko - tichomořské oblasti, v severní Americe, v jižní Americe a taky v rozvojové Africe. Integrační proces zpravidla prochází také různými vývojovými stádii, přičemž nejčastěji bývají tyto fáze odstupňovány do následujících pěti úrovní:

1. Pásmo volného obchodu. Jako příklad může sloužit Středoevropská dohoda o volném obchodu - CEFTA sdružující celkem sedm států, nebo Severoamerická zóna volného obchodu - NAFTA, či Evropské sdružení volného obchodu - ESVO, jenž vzniklo v roce 1960 na základě politické iniciativy Velké Británie. Pro tento integrační stupeň je charakteristické, že sdružené země odstraňují celní i jiné bariéry při vzájemném obchodu.

2. Dalším integračním stupněm je celní unie. Členské země celní unie si nemůžou upravovat cla podle vlastních potřeb, vůči třetím zemím jsou všechny členské země celní unie v rovném

postavení. Zákonitě pak vzniká potřeba společné obchodné politiky vůči třetím zemím (např. poskytování obchodních výhod třetím zemím, společný postup liberalizace obchodu, atd.).

3. Společný trh zavádí kromě volného pohybu zboží, jak je tomu v celní unii, také volný pohyb tzv. výrobních faktorů, především pracovních sil a kapitálu. Všichni státní příslušníci zúčastněných zemí se mohou volně pohybovat po zúčastněných zemích nejen jako turisté, ale i jako plnoprávní účastníci pracovních procesů, s právem ucházet se o zaměstnání v jakákoliv členské zemi, s právem se tam usadit a žít. Pro společný trh je tedy charakteristická tzv. základní ekonomická svoboda, jenž se dá definovat jako možnost volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu.

4. Hospodářská měnová unie doplňuje výše uvedené charakteristiky, platné pro společný trh, navíc ještě o jednotu měnovou. Odstraňuje se tím tak další možný potenciální "rušivý faktor", čímž je v tomto případě kolísání kurzu měn členských zemí, které pak často komplikuje obchodní vztahy a pohyb kapitálu mezi zainteresovanými zeměmi. Společnou měnovou politiku v tomto případě řídí jediný subjekt v rámci celé unie - společná centrální banka. Tím pádem členské země pozbývají samostatnosti v oblasti emise peněz, úpravě směnného kurzu a možnosti provádět devaluaci. V roce 1999 započalo přechod do tohoto stádia jedenáct členských zemí Evropské unie, jenž se rozhodly do procesu zapojit a měly v dané době splněny tzv. konvergenční kritéria.

5. Politická unie je nejvyšší fází integračního procesu, v níž orgány integračního seskupení provádějí nejen společnou hospodářskou politiku, ale rozšiřují svoje aktivity taky do sféry zahraniční, bezpečnostní, obranné a vnitřní politiky. Politická unie může mít různé formy. Může fungovat v podobě federace, se společnou vládou a parlamentem, jako je tomu ve Spojených státech amerických, ve Švýcarsku, nebo ve formě konfederace, kde jsou vztahy mezi orgány unie a orgány jednotlivých států poněkud volnější. Evropská unie je v tomto ohledu zatím ve stádiu hledání svojí definitivní podoby, přičemž doposud v jejím fungování převažovaly konfederativní prvky.

2.2. Vznik tří center světové ekonomiky a jejich rozvoj

V rámci současného světového ekonomického uspořádání existují tři hlavní světové oblasti, jenž světovému hospodářství dominují. Jsou jimi západní Evropa (EU), severní Amerika a asijsko-pacifická oblast.

2.2.1. Integrující se Evropa

Myšlenka sjednocení Evropy je prakticky tak stará, jako je tento kontinent sám. První integrační snaha se datuje již za vlády Caesara, kde byla zastřešena dokumentem známým jako "Pax Romana". Novodobým impulsem k vytvoření sjednocené Evropy se stala až 1. světová válka. Lidé si uvědomili nutnost zabránit dalším globálním konfliktům. Ozvaly se hlasy volající po vytvoření společenství na federálním základě, tedy jakési analogie USA. Poté přišla 2. světová válka a tato myšlenka byla opět oddálena. Další impuls vzešel až dne 19. září 1946 v Curychu z úst britského ministerského předsedy Winstona Churchilla v souvislosti s tzv. Marshallovým plánem pro obnovu poválečné Evropy a následným vznikem Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci (OEEC) z roku 1948. Integrační snahy pak pokračovaly vznikem Evropského hospodářského společenství, což je jakýsi předvoj současné EU. Dne 7. února 1992 byla přijata Smlouva o Evropské unii. Tato smlouva se považuje za nejrozsáhlejší reformu Římských smluv. V platnost vstoupila v listopadu 1993 v Římě. Smlouva obrazně řečeno vytváří jakousi chrámovou konstrukci současné EU.

Evropskou unii (EU) tvoří od posledního rozšíření 27 členských zemí s celkem cca 485 miliony obyvatel, což představuje přibližně 7,5 % světové populace. Podíl na světovém HDP je pak vzhledem k relativně velké technologické vyspělosti tohoto regionu ještě vyšší.

V následující tabulce jsou u jednotlivých států (a oblastí včetně EU) znázorněny procentuální podíly produkce HDP v rámci světa (EU ještě bez Rumunska a Bulharska):

tabulka 1

Země (oblast)	reálný HDP (v mil. USD)	Procentuální podíl na světovém HDP
Svět	55 654 621	100
Evropská unie	11 723 816	21,1
USA	11 605 185	20,9
Čína	7 334 254	13,2
Japonsko	3 817 221	6,9
Indie	3 290 800	5,9
Německo	2 391 569	4,3
Velká Británie	1 736 377	3,1
Francie	1 724 647	3,0
Itálie	1 620 454	2,9
Brazílie	1 461 564	2,6
Rusko	1 449 170	2,6

Zdroj: Wikipedia, the free encyclopedia - List of countries by GDP
(http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP)

Integrace v rámci Evropy je příznivě ovlivněna faktem, že evropská civilizace a s ní spojená kultura mají velice silné historické kořeny. V dnešní době stojí Evropská unie na pevnějších základech, než kdykoli předtím. Pokaždé když vize někdy narazila na překážku, Evropa se zastavila, případně vrátila, počkala, a pak pomalu začala postupovat dál, někdy třeba zcela jiným směrem. Později, když problém trochu "vychladnul" se třeba k němu vrátila a vyřešila ho. V současné době se dá říct, že Evropa opět stojí na pomyslné "křižovatce" budoucího vývoje. Hlavními spornými body jsou v tomto případě centralizace, popř. decentralizace zákonodárné, výkonné a soudní moci v rámci Evropské unie, společná zahraniční a bezpečnostní politika. Tato otázka samozřejmě přímo souvisí s tím, jestli se do budoucna bude v rámci evropských struktur prosazovat spíše centralizace, či decentralizace. Tato otázka zatím řadu evropských politických činitelů rozděluje a v dané chvíli lze ještě stále obtížně předpovědět, jestli už pomyslná síla integrace v rámci Evropy dostala vrcholu, nebo se bude i nadále prohlubovat. Osobně se domníváme, že pozici středních a menších států, mezi něž řadíme i Českou republiku a

Slovenskou republiku, prospěje větší decentralizace, která by měla znamenat i posílení národní suverenity.

Názory ve vlivných evropských zemích se různí mezi členskými státy i uvnitř nich. Slyšíme argumenty o lidnatosti a hospodářské nerozvinutosti Turecka, které mluví proti jeho členství. Málokdo ale poukáže na jeho strategickou polohu na hranici se silnými a na ropu bohatými muslimskými zeměmi, které kromě ropy produkují také největší část světového terorismu. Málokdo argumentuje vysokým stupněm všeobecné vzdělanosti turecké společnosti, faktem, že země je od počátku silným a spolehlivým členským státem NATO a tím, že s předpokládanou délkou přístupových jednání, jejichž výsledek není předem dán, by se právě Turecko mohlo postupně a pomalu stát zmírňujícím katalyzátorem napětí mezi islámskými zeměmi a zbytkem světa. Na závěr bychom rádi podotkli, že přestože dnes Evropská unie svádí pod tlakem různých vlád a lobystických skupin vnitřní zápas o podobu svého budoucího uspořádání, tak silné vnitřní vazby z oblasti ekonomické, kulturní a mnohdy politické, jenž se zde po desítky let utvářely, činí z tohoto uskupení subjekt, jehož základy jsou natolik pevné, že světový rámec evropské civilizace jako celku a potažmo i její zastřešující organizace je již spolehlivě vymezen. Svým způsobem lze říci, že současný vnitřní souboj v rámci Evropské unie o její budoucí podobu je jakýmsi průvodním jevem globalizace. Evropané však v naší historii již mnohokrát projevili smysl pro řešení politických problémů a proto se domníváme, že s postupem času dospěje i politické uspořádání Evropské unie do všeobecně přijatelného stavu.

2.2.2. Postupující integrace v Severoamerickém regionu

Severoamerický region zastřešuje v hospodářské oblasti organizace NAFTA (North American Free Trade Association). Jde o první spojení rozvinutých zemí a země rozvojové (ačkoliv Mexiko je od roku 1994 také členem OECD) do takového integračního seskupení. Reflektuje existující a stále vzrůstající interdependenci těchto tří států. V seskupení jednoznačně dominuje obrovský hospodářský potenciál Spojených států amerických, které jsou největšími obchodními partnery obou menších zemí. Na USA jsou navázány více než 2/3 kanadského a 3/4 mexického zahraničního obchodu. Dohoda ekonomicky integruje téměř 370 mil. spotřebitelů. Pokud budou následovat i další země Latinské Ameriky, bude se rozsah tohoto sjednocení dále zvětšovat.

Severoamerická dohoda o volném obchodu není pouhou celní unií. Umožňuje volný pohyb zboží, služeb a také kapitálu (má velký vliv na příliv přímých zahraničních investic mezi členskými státy). NAFTA také nezahrnuje třístrannou dohodu v oblasti zemědělských produktů. Takové dohody uzavřely Kanada a USA s Mexikem zvlášť. Volný obchod se zemědělskými výrobky by měl být vybudován v rámci NAFTA zhruba v roce 2010.

Nejpodstatnější vliv mělo uzavření dohody NAFTA v oblasti zahraničního obchodu a přílivu kapitálu. Dopady dohody lze nejlépe pozorovat na ekonomických ukazatelích jako je HDP, zaměstnanost a výše mezd. Už v prvním roce existence Dohody došlo k nárůstu obchodu o 17 %. V roce 1999 dosáhl obchod objemu 579 mld. USD (meziročně vzrostl o 11 %), to představuje růst o 147% od roku 1990 a 95 % od roku 1993. Liberalizace obchodu měla největší vliv na vztahy USA s Mexikem. Obrovský nárůst zahraničního obchodu začal již v roce 1994 (22%). Mexické vývozy do USA se na přelomu tisíciletí zvýšily za dobu existence dohody o 148 %, na absolutní částku na 199,3 mld. USD ročně. Na obchodu mezi Mexikem a Kanadou se důsledky liberalizace obchodu v rámci NAFTA projevíly vzrůstem vzájemného obchodu o 80 %, v absolutních částkách však ani dnes není obchod mezi nimi tolik významný. Ve vzájemném

obchodu USA a Kanady se opatření NAFTA neprojeví tak výrazně díky dříve existující Dohodou o volném obchodu mezi USA a Kanadou (FTA).

Obecně lze říct, že dopad NAFTA na ekonomiky členských zemí byl veskrze pozitivní. Dohoda přispěla k ekonomickému růstu všech tří členů, vytvořila se nová pracovní místa, podpořil se ekonomický růst a zaměstnanost, zvýšil se tok zboží, služeb a kapitálu. Jediným negativem, které navíc nabývá hrozivého rozměru je snížení životní úrovně Mexičanů tak, že bezmála polovina z nich stále žije pod hranicí chudoby. Tento problém je však hlavně interní záležitostí Mexika a vyžaduje provedení rozsáhlých strukturálních změn a přiblížení se ekonomikám vyspělých partnerů.

tabulka 2

Země (oblast)	reálný HDP (v mil. USD)	Procentuální podíl na světovém HDP
USA	11 605 185	20,9
Kanada	1 050 463	1,9
Mexiko	1 005 049	1,8
NAFTA	13 660 697	24,6

Zdroj: Wikipedia, the free encyclopedia - List of countries by GDP
(http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP)

2.2.3. Vývoj ekonomik v asijsko-pacifickém regionu

V rámci asijsko-pacifického regionu existují tři oblasti, jenž v hospodářské oblasti úzce spolupracují. Vedle tradiční velmoci Japonska jsou jimi dva největší státy australského kontinentu (Austrálie a Nový Zéland) a v neposlední řadě taky menší státy (Brunej, Kambodža, Indonésie, Laos, Malajsie, Barma, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam) na území jihovýchodní Asie, pro něž se vžilo příznačné označení "asijské tygři" a jenž zastřešuje sdružení ASEAN. Další velmocí, která sice není z ostatními zúčastněnými v tak blízkém hospodářském svazku, ale přesto začíná hrát zejména v posledních letech klíčovou roli ve světovém hospodářství, je Čína. V rámci světového HDP (reálného) pak tyto oblasti zaujímají podíly vyplývající z následujícího grafu:

graf 1

Zdroj: Wikipedia, the free encyclopedia - List of countries by GDP
(http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP)

Sdružení ASEAN lze právem označit za "štiku" v rámci asijsko pacifických hospodářských struktur. Tyto země se ještě před několika málo desítkami let řadily mezi země rozvojové, avšak jejich hospodářský vývoj nabral natolik strmý směr, že byl svým způsobem unikátní, a to zejména v tom smyslu, že při svém vývoji tyto státy prakticky zavedly průmyslové technologie, které svým zaměřením odpovídají kvartéru a kvintéru (věda, výzkum a informační technologie) a plynulý přechod do oblasti sekundéru (tzn. oblasti průmyslové), jenž je typický pro ostatní země prakticky přeskočily. O vzrůstajícím hospodářském významu tohoto uskupení svědčí mj. i údaje, uvedené v následujících tabulkách.

tabulka 3

Stát / území	rozloha v km ²	populace	HDP v mil. USD	HDP / obyvatele v mil. USD	Export v mil. USD	Import v mil. USD
Brunej	5 765	338,5	4 252	12 565	3 533	1 125
Kambodža	181 035	12 200	3 400	279	336	551
Indonésie	1 919 317	203 456	145 900	717	57 489	34 921
Laos	236 800	5 218	1 759	337	87 981	69 598
Malajsie	329 758	23 266	88 050	3 784	2 122	2 156
Barma	676 577	49 008	7 300	149	31 243	28 496
Filipíny	300 000	76 320	71 350	935	1 374	1 600
Singapur	660	4 018	85 681	21 326	122 542	109 683
Thajsko	513 120	62 408	114 859	1 840	63 190	60 665
Vietnam	330 363	77 686	33 101	426	16 223	15 881
ASEAN	4 493 395	513 919	555 652	1 018	386 03	324 676

Zdroj: Asean secretariat - FMSU databáze (<http://www.aseansec.org/>)

Státem, který stále disponuje obrovským nevyužitým potenciálem a v budoucích letech bude hrát zcela jistě ve světové ekonomice stále významnější roli, je Čína. Čína je jeden z mála států ve

světě, kde má stále hlavní roli komunistická strana. Právě tento fakt je mnohými odborníky pokládán za bariéru dynamičtějšího hospodářského rozvoje, nicméně s postupem času je čím dál tím zřejmější, že v oblasti světové hospodářské politiky je dnes Čína relativně liberální zemí. I když ještě mnohdy najdeme na území Číny prvky, které jsou s demokracií a "moderní civilizací" neslučitelné, tak i přesto je dnes Čína v pozici, kdy je prakticky regulérním účastníkem světových zahraničně-obchodních vztahů.

2.3. Spolupráce na úrovni států G8

Počátky fungování tohoto uskupení se datují od roku 1975. V tomto roce se uskutečnil první summit ve Francii. Tehdy se ho ještě účastnilo šest zemí (v tu dobu se ještě uváděla tehdy aktuální zkratka G6), jimiž byly: Francie, Spojené státy, Velká Británie, Německo, Japonsko a Itálie. Rok poté se do tohoto elitního spolku přičlenila Kanada, osmý člen Rusko se stalo plnoprávným členem v roce 1998, přičemž od roku 1989 bývalo pravidelně přizvááno k dialogům, byť ještě ne jako plnoprávný člen.

Popudem k vzniku tohoto uskupení byla přirozená potřeba dialogu a případného společného postupu při otázkách ekonomických, politických a bezpečnostních. Tyto země patří k hospodářsky nejvyspělejším zemím světa a v dnešním stále se globalizujícím světě bývá společný postup v důležitých otázkách již jakousi nutností, obzvláště za situace, kdy zde funguje řada jiných nadnárodních uskupení jejichž síla navíc v mnoha případech stále roste.

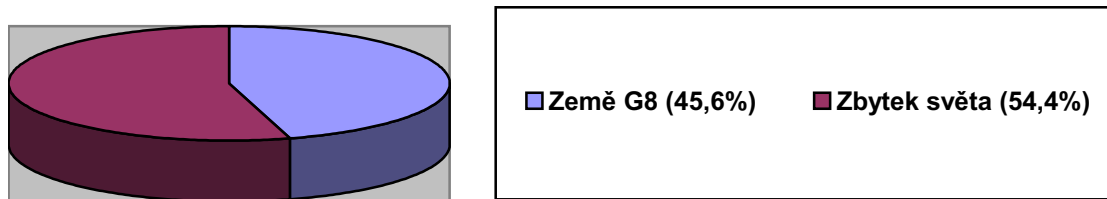
Setkání tohoto uskupení, jenž je zpravidla uspořádáváno v horizontu jednoho roku, označujeme jako summit. V poslední době se čím dál tím častěji stávají tato setkání taky místem setkání antiglobalistů, nebo lidí, kteří jsou nespokojeni se současnými poměry ve světě, a mnohdy se tato setkání neobejdou bez tvrdých střetů. Globalizace lidstvu čím dál tím častěji nastavuje svoji negativní tvář v podobě "rozevírání nůžek", neboli prohlubování rozdílů ve světě a právě uskupení G8 bývá mnohdy označováno jako jeden z hlavních viníků tohoto fenoménu. Domníváme se, že podíl G8 na tomto jevu je naprosto minimální a navíc v poslední době se čím dál tím více snaží různými opatřeními tento nesoulad korigovat.

Historicky první setkání se uskutečnilo v listopadu 1975 ve francouzském Rambouillet. Tento premiérový summit se nesl v duchu ustanovení základních pilířů tohoto sdružení. Zúčastnění se shodli na společném dialogu a aktivitách v otázkách ekonomické situace jak světové, tak také uvnitř těchto států, dále pak v otázkách sociálních a politických. S postupem času se setkání čím dál tím více začala věnovat i globálním problémům ve vztahu k rozvojovým zemím, jimiž byly v těchto případech například energetická politika, ekologická politika, bezpečnostní politika, apod. Tyto otázky během posledních měsíců opět nabraly na aktuálnosti, a to především díky dalšímu prohlubování se ekonomických rozdílů ve světě, čím dál tím zásadnějších klimatických změn a dynamickou proměnou světových bezpečnostních poměrů, souvisejících mj. taky s terorismem. Intenzivně se jimi zúčastnění zabývali taky na summitu ve skotském Gleneagles. Výsledky tohoto summitu byly poněkud smíšené. K obecné shodě došlo v oblasti zvýšení hospodářské pomoci rozvojovým zemím a taky v otázkách společného boje proti terorismu (o čemž se neplánovaně jednalo v důsledku tehdy čerstvě spáchaných teroristických útoků v Londýně), zatímco k zásadním neshodám došlo v oblasti ekologické politiky. Účastníci dospěli k rozhodnutí zvýšit hospodářskou pomoc Africe do let 2010 - 2015 na 25 miliard dolarů ročně, a to proto, aby se africkým zemím do roku 2015 podařilo splnit tzv. Cíle tisíciletí OSN, v jejichž rámci se má snížit chudoba v Africe do té doby o polovinu a má se tam zlepšit přístup k

čisté vodě, kanalizaci a vzdělání. V oblasti podnebných změn, jak již bylo zmíněno, neshoda trvá, protože Bushova vláda odmítla a stále odmítá akceptovat "Kjótský protokol", jenž omezuje produkci skleníkových plynů, a to s odůvodněním, že by to zruinovalo americkou ekonomiku. Vzhledem k tomu, že Spojené státy vypouštějí do ovzduší 25 procent veškerých světových emisí skleníkových plynů, jakákoliv dosažená globální dohoda nebude bez Spojených států efektivní.

graf 2

podíl států G8 na světovém HDP (reálném)

Zdroj: Wikipedia, the free encyklopedia - List of countries by GDP
(http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP)

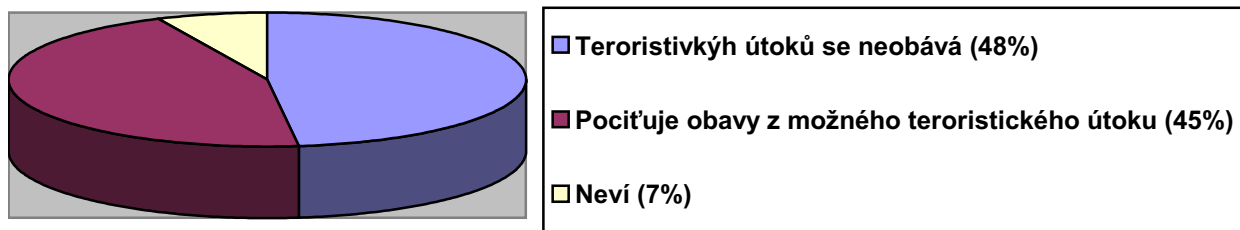
2.4. Možné negativní dopady terorismu na globální podnikání

Bezpečnostní otázka je v posledních letech stále ožehavějším tématem i pro světové trhy. Teroristé cíleně útočí na finanční centra a místa, kde mohou vyvolat maximální chaos. Trhy reagují na aktivitu teroristů nervózně a těch nejvyhrocenějších situacích dokonce investoři přecháží z rizikových oblastí, a trhy tím někdy výrazně trpí. Otázkou je, do jaké míry se tento scénář stane v budoucnu pravidlem. Největší teroristický útok všech dob se odehrál na sklonku roku 2001 v USA. V úterý ráno dne 11. září 2001 se miliony Američanů octly tváří v tvář největšímu teroristickému útoku v historii. Cílem teroristů se staly budovy v New Yorku a Washingtonu, jenž měly kromě svojí hmotné velikosti i velký politický význam a byly též jedněmi ze symbolů Ameriky, a potažmo i moderní civilizace. V době nárazu dvou letadel do budov Světového obchodního střediska (World trade center) byly ulice Manhattanu plné lidí. V samotném středisku bylo odhadem až několik desítek tisíc lidí. Podle odborných studií je zřejmé, že k evakuaci všech osob z obou více než stopatrových věží mrakodrapu je zapotřebí několika hodin. První budova se zřítila zhruba po hodině, druhá po hodině a dvaceti minutách od nárazu. Druhé z letadel navíc narazilo asi doprostřed jedné z věží, čímž prakticky znemožnilo evakuaci lidí z horních pater. Tento útok přišel v době, kdy se většina center světové ekonomiky nacházelo na prahu hospodářské recese. Japonsko oznámilo, že jeho HDP v druhém čtvrtletí meziročně poklesl o 3,2 %. Nezaměstnanost v USA se pak přiblížila magické hranici 5 %, když v srpnu nečekaně vylétla na 4,9 %, což pak zákonitě oslabilo důvěru spotřebitelů. Zpráva o vývoji v eurozóně vydaná dva dny po útoku vypovídala o tom, že ekonomický růst se v danou chvíli blížil nule. Tyto útoky se pak v dalším časovém horizontu projeví negativně. Propadla se ekonomika USA, EU i Japonska. Lidé začali méně utrácet, zisky firem radikálně klesat, což se potom v mnoha případech odráželo v poklesu podnikových akcií. Zlepšení situace, kdy lidé opět "začali chodit do

obchodů" a světová ekonomika se začala zvolna revitalizovat, přišlo až týdnů poté. Útoky se taky negativně promítly do národního hospodářství našich, na první pohled nepřilíš zainteresovaných zemí. Později došlo v České republice k oslabení kapitálových trhů a růstu cen pohonných hmot, což se pak zákonitě projevilo v ostatních hospodářských sférách. Po rozšíření zprávy o teroristických útocích v New Yorku se hluboce propadly i hlavní evropské trhy, přičemž v samotných Spojených státech se vůbec nezačalo obchodovat. Současný legislativní rámec ošetřující světovou bezpečnost je jako celek obsažen v normách OSN.

Dnes můžeme říct, že teroristé prokázali, že jsou nedílnou součástí globalizace, že mohou udeřit prakticky kdykoliv a na kohokoliv a tímto nevyzpytatelným a zákeřným způsobem částečně paralyzovat svoje nepřátele. Útok se také projevil na myšlení lidí v České republice (ČR) a ve Slovenské republice (SR), a to především v tom smyslu, že si mnozí uvědomili, že jsou součástí jedné velké koalice, která stojí na podobných historických základech a myšlenkových hodnotách, přestože podle našeho názoru ČR a SR nebyly, nejsou a ani nebudou teroristicky ohroženou oblastí. Dle níže uvedeného grafu je v České republice, jak vidno, taky nemalá část populace, která se teroristických útoků obává.

graf 3

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR (<http://www.cvvm.cas.cz/>)

3. Formy globálního podnikání

Globální podnikání se velice viditelně projevuje hned v několika sférách. V posledních letech jsme svědky nesmírně dynamických proměn v oblasti mezinárodních toků kapitálu, pohybu pracovních sil, činnosti a vlivu transnacionálních korporací apod.

3.1. Mezinárodní obchodování a jeho vývoj

Počátky projevů mezinárodního obchodování známe již z období antiky. Až do 10. století byla veškerá ekonomická činnost, tedy i mezinárodní obchodování považováno za součást filosofie, tudíž se zde přikládá velký význam i morálním hodnotám. Pro celý starověk a středověk je za základní typ hospodářství považováno hospodářství naturální. Později se zapojuje do hry i oběživo a ekonomie se stává čím dál tím více exaktnější vědou. Mezinárodní obchodování má hned několik důvodů k tomu, že se začalo rozvíjet. Nejčastěji se tyto důvody dělí na důvody objektivní a subjektivní. Mezi prvně jmenované důvody patří tyto: přírodní bohatství, klima, doprava, poloha a spoje. Subjektivními důvody pak jsou jednak politické a jednak taky ekonomické.

Jedním ze základních důvodů pro existenci mezinárodního obchodování je obecně skutečnost, že při něm jde o vzájemně výhodnou směnu. Každý stát se může soustředit na to zboží, které dokáže vyrobit s menším vynaložením domácí práce než stát jiný. Výše uvedenou tezi osvětluje jedna s nejstarších teorií, a to sice zákon komparativních výhod, jenž pochází už z dob J. S. Milla a jenž formuloval do své definitivní podoby David Ricardo. Zákon komparativních výhod může taky vypadat následovně:

tabulka 4

	Potraviny	Nábytek
"Země 1"	2 hodiny	1 hodina
"Země 2"	4 hodiny	3 hodiny

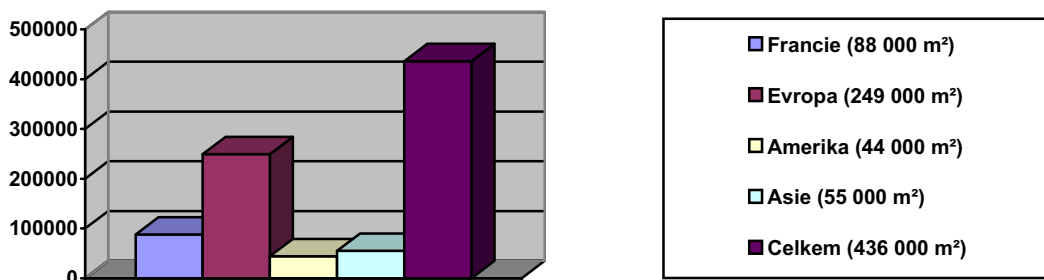
Zdroj: Bartoník, R. Zahraniční obchod I, Kunovice, 2002

Z výše uvedeného je patrné, že přestože se produktivita u jednotlivých komodit liší, tak je realizace zahraničně-obchodní operace výhodná pro obě strany (byť v různé intenzitě).

V dnešní době se již při mezinárodním obchodování vychází prakticky ze stejných zásad a poznatků, a klíčovým determinantem se v tomto případě stává míra liberalismu, resp. protekcionismu, jenž bývá ze stran jednotlivých účastníků v různých případech uplatňována. Z postupem času se stalo s mezinárodním obchodování klíčovým determinantem světového ekonomického klimatu, začalo se realizovat s čím dál tím větší intenzitou, v čím dál tím větším objemu a dnes můžeme tvrdit, že je již desítky let hlavním hybným prvkem světové ekonomiky.

Příklad globálního podnikání v rámci mezinárodního obchodu.

graf 4

Zdroj: Carrefour home page - Financial informations
 (http://www.carrefour.com/docs/presentation_2005_h1_results_en.pdf)

3.2 Mezinárodní toky kapitálu

V současném světě existuje obrovské množství volného kapitálu. Pojišťovny, penzijní fondy, investiční fondy, komerční banky, centrální banky i bohatí jednotlivci na celém světě řeší problém, kam investovat své finanční rezervy, aby optimalizovali poměr výnosů a rizik. Mezinárodní toky kapitálu se staly viditelným fenoménem počátkem 60. let, kdy došlo k rozvoji eurotrhů, na kterých banky sídlící v jedné zemi mohly přijímat vklady, či poskytovat úvěry v měnách jiných zemí. Po rozpadu systému pevných směnných kurzů počátkem 70. let začaly vyspělé ekonomiky postupně odstraňovat svůj dohled nad kapitálem. Koncem 80. a začátkem 90. let se tento trend projevil i v rozvojových zemích. Teoreticky se dá očekávat, že větší mezinárodní toky kapitálu by měly přinést větší užitek. Úspory a investice jsou umísťovány účinněji, chudé země s velkou potřebou investic už nejsou tolik ochromovány nedostatkem kapitálu. Investoři již nejsou omezeni domácím trhem, ale mohou vyhledávat investiční příležitosti nabízející vysokou návratnost kdekoliv na světě. Riziko těchto investic bývá snižováno úměrně s rozšiřováním portfolia investorů. Přesto může být sjednocování finančních trhů v mnoha případech zneklidňující a nebezpečné. Obchodníci a měnoví spekulanti vytlačují politické vůdce z oblastí vlivu na makroekonomickou politiku. Stálost finančních trhů klesá s tím, jak lze peníze přenášet přes hranice pouhým "zvednutím telefonního sluchátka". Krajní názory, ať už pesimistické, či optimistické se neukazují býti úplně na místě, protože i přes veškerou nadsázku globální kapitálový trh ještě neexistuje.

Měřítkem pro čistý tok kapitálu v rámci dané země je finanční účet. Kdyby byl trh kapitálu opravdu globální, pak by některé země s vysokou potřebou investic měly velký deficit finančního účtu a země s velkými úsporami by měly naopak přebytky finančního účtu. To se však neděje. V bohatých zemích totiž dosahuje nerovnováha finančního účtu průměrné hodnoty 2-3 % HDP. Historickou míru sjednocení kapitálových trhů vyjadřuje veličina index kapitálové mobility, jejímž autorem je americký ekonomický historik Alan Taylor. Měření tohoto indexu spočívá v měření poměru nerovnováh finančního účtu poměru HDP některých hlavních zemí. Přestože je tento index rostoucí, nedosahuje ještě vrcholů známých z počátků 20. století.

Vztah národních úspor a investic je podobný, protože nerovnováha finančního účtu země je dána rozdílem množství uspořené a investované kapitálu. Ve světě s dokonalou kapitálovou mobilitou by byl vztah mezi těmito proměnnými velice malý. Přesto se již v 80. letech minulého století ukázalo, že míry úspor a investic jsou navzájem vysoce závislé. Lze dokázat, že tento vztah v posledních letech oslabil, ale přesto je stále pravdou, že většina investic je financována z tuzemských zdrojů, což opět potvrzuje, že kapitálové trhy plně nepřekračují národní hranice.

Finanční svět se zmenšuje, protože v jeho rámci jsou vzdálenosti překonávány čím dál tím snadněji, což mění podmínky v rámci kapitálových trhů. Dříve společnosti usazené v zahraničí působily na domácí investory poněkud nedůvěřivě, takže se investovalo do obligací. Dnes se však již tento jev stal pravidlem a obchodování s akciemi těchto subjektů je již na denním pořádku.

Pro banky se stala nutností specializace, a proto v jejich rámci působí čím dál tím větší penzum odborníků. Význam burzovního obchodu v klasickém stylu klesá, protože stále větší objemy transakcí se uskutečňují mimo burzy. Zmenšuje se také úloha bank, jakožto prostředníka nabídky a poptávky, ale roste význam institucionálních vkladatelů. Instituce mají obecně stále více znalostí pro zapojování se do obchodní činnosti. Rychlý vývoj informačních technologií tento trend ještě podpořil. Díky informačním technologiím se banky snaží být přítomny na všech důležitých obchodních místech světa. Velmi neblahým jevem spojeným s touto problematikou je

globalizovaný zločin. Při například půl milionech bankovních operací denně ve Švýcarsku totiž nelze provádět účinný, což nahrává mafii zabývající se obchodováním s euroobligacemi.

Finanční propojenost vzrůstá úměrně s mírou globalizace světa. Příznivci tohoto trendu mají pocit, že směřování k větší finanční propojenosti je zdravým jevem, jenž napomůže lepšímu mezinárodně-ekonomickému klimatu. Pravdivost této teze však prokáže až čas.

3.3 Pohyb pracovní síly

Pohyb pracovní síly je jedním s nedílných projevů světové globalizace. V tomto případě jde nejen o projev, ale taky do jisté míry o činitel. Migrace jako jev byl a je jedním z nejvýraznějších rysů v rámci fungování světa.

Od minulého století se struktura migrace značně změnila, protože došlo ke změnám v politickém přístupu k této záležitosti ze stran silných států. Do roku 1914 neukládaly vlády téměř žádná omezení. To umožnilo taky značný pohyb na ose Evropa a severní Amerika. Do USA mohl přijít každý, kdo měl čistý morální profil, tzn. že nebyl nevěstkou, trestancem apod. V rámci Evropy nebylo prakticky vůbec omezováno cestování. Neexistovaly žádné pasy, ani pracovní povolení. Jediným problémem byla otázka, zda si vystěhovalci mohou přesun dovolit a zda se jim po něm bude žít lépe, než doma.

V meziválečném období bylo z bezpečnostních důvodů stěhování omezeno. Mnohé země striktně vylučovaly přistěhovalce, a to mnohdy z otevřeně rasistických důvodů. Americký kongres schválil zákony, jenž se snažily zachovat rasovou a náboženskou skladbu země. Po roce 1945 přišla další velká změna. Mnoho evropských zemí se potýkalo s nedostatkem pracovních sil. Jejich přistěhovalcké zákony nebyly zrušeny, ale byly uplatňovány velmi volně. Vlády volně přijímaly přistěhovalce směřující za prací v jejich válkou poničeném průmyslu, a to mnohdy bez ohledu na platné státní normy.

Další velká změna přišla v 70. letech. Bohaté země se už nerozvíjely tak rychle a netrpěly nedostatkem pracovních sil. V rámci vyspělých zemí opět došlo ke zpřísnění přistěhovalckých zákonů, jenž se mnohde uplatňují až doposud. Dobrým příkladem jsou v tomto ohledu USA. Navzdory tomu jsou dnes USA stále největším světovým příjemcem přistěhovalců. Ročně přijímají zhruba tolik přistěhovalců, kolik je součet přistěhovalců do všech ostatních zemí světa. V roce 1995 to bylo 720 000, oproti vrcholu z roku 1991, kdy jejich počet představoval celé 2 miliony lidí. Největším evropským příjemcem přistěhovalců je Německo, které má však vzhledem ke statistikám mnohem širší definici přistěhovalce, než je tomu v USA, protože tam mj. zahrnuje i dočasné pracovníky.

Základní směr pohybu pracovních sil odrážejí dva, navzájem se vyrovnávající činitelé. Stěhování je čím dál tím snazší spolu s tím, jak klesají náklady na dopravu a rostou příjmy v rozvojových zemích. Avšak v chudých zemích se spolu s rostoucí životní úrovní snižují podněty k uskutečnění přesunu. Celkový dopad v počátcích procesu industrializace se kloní spíš k větší míře vystěhovalectví. Největší rozmach migrace byl zaznamenán v 70., 80. a 90. letech minulého století a došlo k němu i přes zpřísnování pravidel v této oblasti.

Novým trendem v této oblasti je zvyšující se migrace vysoce kvalifikovaných pracovníků. Rozvíjející se transnacionální korporace vyvíjejí svoje vnitřní trhy pro zkušené pracovníky. Opět to odráží souhru hospodářství a regulace přistěhovalectví ze strany státu. Vysoce kvalifikované pracovní síly totiž mají obecně daleko vyšší šance migraci uskutečňovat. Je to dáno taky faktem že vlády upřednostňují příchozí s vysokým příjmem.

V oblasti podmínek zaměstnávání občanů ČR v EU existuje prozatím mnoho nejasností. Po vstupu České republiky do Evropské unie mohli občané ČR bez omezení pracovat v Irsku, Velké Británii a ve Švédsku. Tyto země se rozhodly otevřít své pracovní trhy občanům přistupujících států a neuplatňovat přechodné období. Ostatní stávající členské státy využívali minimálně dvouleté přechodné období. Nové členské státy (Maďarsko, Slovensko, Polsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva a Slovinsko) své trhy práce pro české pracovníky plně otevřely k 1. květnu 2004. Osobitou kapitolou v této oblasti je Rumunko a Bulharsko.

Volný pohyb pracovních sil je zcela jistě fenomén, jenž bude s postupem času čím dál tím více nabírat na svojí intenzitě. Mimoto se může stát taky strategickým prvkem při jednání v rámci různých hospodářských uskupení. V podstatě platí, že je rozmach tohoto fenoménu v kontextu postupující globalizace nevyhnutelný, nicméně v nadcházejících letech lze pořád očekávat jeho regulaci ze strany silných hospodářských celků.

3.4 Činnost transnacionálních korporací

Globalizace přinesla nový svět, jenž do značné míry modifikují informační a komunikační technologie. V tomto světě transnacionální korporace na všech místech pružně využívají levných zdrojů surovin a nejlevnějších výrobních nákladů z hlediska prodeje. Napomáhají tak zvyšovat blahobyt, což ostatně vyplývá i s teorie mezinárodního obchodu. Činnosti u subjektů v rámci globálního podnikání se navzájem doplňují. Kapitál v rámci světa hledá levnou práci, nové výrobky a trhy.

Transnacionální korporace sehrávaly a nadále sehrávají úkol rozhodujících subjektů v mezinárodním podnikání. Představují rozsáhlé hospodářské komplexy se složitou vnitřní strukturou a spleťtými vztahy. Je možné se střetnout s několika pojmy na jejich označení. Mluví se o nadnárodních společnostech, mnohonárodnostních společnostech, mezinárodních korporacích, multinacionálních podnicích, multinacionálních společnostech, transnacionálních společnostech či supernárodních korporacích. Oficiálním termínem, který zavedla a který používá OSN, je označení **transnacionální korporace**.

Rozmach transnacionálních korporací nastal po druhé světové válce spolu s vědeckotechnickým pokrokem. Válkou nedotknuté USA se staly hlavním zdrojem investic. Se zesílením vlivu a postavení amerického kapitálu ve světě současně rostl i negativní postoj a odpor ke všemu americkému. Rozmach amerických transnacionálních korporací se začal potýkat s těžkostmi a postupně začal stagnovat. Nastupují 70. léta a s nimi nárůst investování evropských a japonských nadnárodních společností. V 80. letech dochází k velkým změnám, USA se stávají čistým dovozcem přímých zahraničních investic a hlavním investorem se stává Japonsko. 90. léta jsou typická zintenzívněním investování, které bylo způsobené integrací globálních trhů. Roste přesun investic v rámci tzv. Triády (mezi USA, EU a Japonskem).

Transnacionální korporace (TNK) jsou dnes hlavní silou působící na integraci světové ekonomiky, a to prostřednictvím koordinace aktivit při produkci výrobků a služeb přesahující národní hranice. Transnacionální korporace v tomto směru působí tam, kde se regionální integrační seskupení na základě mezivládních dohod už vytvořily. Odhaduje se, že transnacionální korporace dnes ve světě kontrolují 1/3 soukromých výrobních aktiv, a tím přispívají k vytvoření integrovaného mezinárodního výrobního systému. V posledních letech se čím dál tím více zesiluje integrační trend v rámci těchto korporací. Hlavními cíle tohoto procesu bývají zpravidla tyto:

- snížení rizika a nejistoty vyplývající z mezipodnikových vztahů
- využití úspory v rámci systému TNK
- zabezpečit ochranu duševního vlastnictví
- dostat pod vlastní kontrolu kvalitu polotovarů a hotových výrobků
- získání větší konkurenční výhody
- rozložení společných režijních nákladů

4. Dopady globalizace podnikání do mezinárodního politického prostředí

4.1. Rizika globalizace

Globalizace je fenomén, jenž se už několik let kosmickou rychlostí neustále rozmáhá. Zasahuje zejména do tří sfér, jenž jsou spolu úzce spjaty - do sféry ekonomické, kulturní, politické a enviromentální. Hlavní obecné riziko vyplývající s neustále intenzivně probíhající globalizace je obecně dáno tezí, že moc jedince, popř. malých subjektů se s postupem času čím dál tím více bude transformovat do rukou ekonomicky silných nadnárodních subjektů. Tohoto jevu jsme již koneckonců během několika posledních let svědky. Jedním z budoucích důsledků může být například jev, že i národní vlády se mohou stát jen folklórní záležitostí. Rozhodování se z parlamentů národních států přesune do rukou nadnárodních společností. Státy pak budou sloužit jen k udržení pořádku a stávajících poměrů a způsob držení moci nadnárodními společnostmi bude tudíž nedemokratický. Veřejnost nebude mít možnost o globalizaci rozhodovat. Z občanů se stanou spotřebitelé, jejichž volbou bude konzum. V ekonomice naroste podíl spekulativního kapitálu oproti kapitálu vyprodukovanému. Další možnou hrozbou je, že střední vrstva bude ubývat. Podle razantnosti nástupů velkých obchodních řetězců nadnárodních korporací, které budou likvidovat malé a střední podnikatele, vzroste nezaměstnanost. V rovině politické je tedy pravděpodobný příklon k levici a k autoritářským režimům, v čemž je také riziko. Globalizace je proces živelný, firmy ji využívají, ale neřídí. Nutně se tedy musí projevit důsledky v podobě sociální nerovnováhy.

Protože v podmínkách globalizace je stále obtížnější udržovat tempo růstu obvyklým způsobem, došlo i zde k změnám poměrů v ekonomice. Dominujícími rysy současné globalizované ekonomiky jsou pružnost, ohebnost, flexibilita. Flexibilní firma je schopna prakticky den ze dne měnit svou nabídku, svůj sortiment, své obchodní partnery, své dodavatele a subdodavatele. Flexibilní pracovník je zase připraven zaplňovat okamžitě podle potřeby sebemenší skulinky na trhu práce, ať již se naskytne kdekoliv a požadují od něho cokoliv. Podobně jako celá firma, také každý zaměstnanec je neustále jednou nohou na odchodu. Ustavičně se stěhuje za prací, střídá stále nové profese, bez oddechu se rekvalifikuje, mění své pracovní návyky, své dovednosti, své platové požadavky a své osobní preference pružně podle momentálních potřeb zaměstnavatele. Tyto fakty samy o sobě riziko nepředstavují, avšak jako riziko můžeme považovat rychlost a nekontrolovatelnost vývoje ekonomických struktur, jejichž zhroucení by mohlo přerůst v katastrofu.

4.2. Asymetrie globalizace

Pro nové ekonomické poměry, jenž se pod vlivem procesu globalizace vyvinuly se též užívá termín "nová ekonomika". Nová ekonomika, jak konstatuje americký sociolog Richard Sennett, v zásadě podporuje vlastnosti chameleóna, tudíž se vykazuje i jistými asymetriemi.

Jednou z nejmarkantnějších asymetrií, jenž se začala formovat již v dobách, kdy začal ve světě vznikat průmysl je ekonomická nevyváženost severu a jihu. Jih obecně sloužil jako produkční zdroj pro základní suroviny, a teprve na severu zpravidla docházelo k jejich průmyslovému zpracování a taky distribuci. V posledních letech jsme byli častými svědky spekulací, že tento rozdíl se začne s postupem času stírat. Realita však této skutečnosti zatím příliš nenapovídá, protože zisk z činnosti spočívající obecně ve "vytěžování" plyne i nadále do kapes nadnárodních korporací a většina rozvojových zemí se rozvíjí jen velmi pomalu na to, aby bylo v nejbližších letech dosaženo nějakých zásadnějších změn v těchto poměrech. Světovou výjimkou jsou v tomto ohledu země jihovýchodní Asie, neboli "asijské tygři".

Uvedená charakteristika jde dobře parafrázovat taky na rozdíl moci velkých subjektů a těch "ostatních". Je zřejmé, že v posledních letech roste vliv velkých hospodářských nadnárodních společností a "pěšáky" se v tomto ohledu stávají nejen příslušníci střední a nižší třídy, ale také živnostníci, drobní podnikatelé, obce, kraje, nebo dokonce v několika extrémních projevech dokonce i národní vlády, jenž by měly být podle mnohých právě symbolem suverenity.

Jedním s velkých asymetrií a rizik zároveň, jenž taky úzce souvisí se zkoumanou problematikou globálního podnikání je nepoměr mezi ekonomickým růstem a ekonomickým rozvojem, resp. v tom, že ekonomický růst ještě nemusí představovat ekonomický rozvoj, neboli zvýšení materiálního blahobytu. Ekonomický růst se jako veličina stává často objektem kritiky, protože jeho naplnění zpravidla nevede k žádoucím výsledkům v rozvojových strategiích, hospodářské politice, apod. Růstová koncepce, jenž je zkratkovitě vyjádřena tezí, že ekonomický růst je "samospásný", tedy vzala za své.

Nejmarkantnějšími projevy oněch rozdílností jsou však mnohdy propastné rozdíly v životní úrovni jednotlivců, v rámci různých koutů naší planety. Tam se totiž případná hospodářská slabost projevuje do důsledků, a to mnohdy ve sférách jenž jsou mnohými považovány za to nejzákladnější. Vznikají problémy jako hlad, nedostupnost vzdělání a z toho plynoucí analfabetismus, nezaměstnanost, nedostupnost zdravotní péče, apod. Tyto problémy jsou typické zejména pro africký kontinent, ale vyskytují se i v jiných světových končinách.

Dalším paradoxem může být fakt, že globalizace dokáže rozdělit společnost. Zatímco někteří v ní vidí hrozbu, jiní v ní spatřují velkou příležitost, resp. výzvu. A většinou je zřejmé, čím se základní lidské profily příslušníků obou těchto skupin liší. Mimo tyto dvě skupiny existuje skupina, jenž na věc nemá názor a jejíž role je možná trochu paradoxně prospěšná příznivcům globalizace, protože právě tyto lidé jsou jakýmsi "loutkami" pro hlavní globalizační činitele, protože přijímají jimi vytyčené normy, aniž by si to sami uvědomovali. Na závěr této spekulace však nemůžeme nezmínit fakt, že globalizace je natolik složitý a rozvětvený proces, zasahující hned do několika sfér, že celkový názor na globalizaci může mnohdy být jen velmi těžko formulovatelný, protože názory na desítky dílčích projevů tohoto fenoménu se mohou přirozeně lišit.

Závěr

Objeví-li se na scéně slova jako globalizace, nadnárodní korporace, nadnárodní uskupení, pohyb pracovní síly, mezinárodní toky kapitálu, apod., většině lidí se vybaví něco jako "ti nahoře" a ostatní, neboli vyšší struktury, jenž mají na běh všedních věcí zásadní vliv. V podstatě se dá říci, že jevy v rámci struktur globalizace a taky s ní spřáhnuty souvislosti jsou otevřeny. V tomto případě se jedná o velice složitou tematickou oblast, v jejímž rámci navíc řešení vyžaduje dobrou orientaci v problematice, kreativitu a analytické myšlení. Globální podnikání je jakožto silný fenomén dneška spojen s četnými historickými, ekonomickými a geopolitickými vazbami. Dobrá orientace v těchto souvislostech je nezbytná pro kohokoliv, kdo chce být v rámci globálního trhu silný. Vyvodit exaktní závěr ohledně očekávaného vývoje v oblasti prezentované problematiky je velmi problematické, protože nastítnit vývoj v oblasti globalizace je vzhledem k její nezměrné dynamičnosti téměř nemožné. Globalizace, jakkoliv se to mnohým nezdá, se neomezuje pouze na ekonomickou sféru, i když zde se projevuje nejvýrazněji. Přesahuje hranice vyspělých států, vtahuje do procesu změn všechny oblasti současného světa a všechny sféry společenského života a ve svých konečných důsledcích i doslova každého jednotlivce. K propojování světa přitom dochází především působením ekonomických sil a rozvojem vědy a techniky, šířením a vzájemným pronikáním kultur. Hnací a vedoucí silou globalizace je několik stovek největších nadnárodních korporací, jejichž roční obrat je nejednou větší než hrubý domácí produkt některých států střední velikosti. Nadnárodní společnosti ovládají zhruba dvě třetiny světového obchodu. Tyto korporace mění charakter světového trhu, přeměňují jej na svůj vnitropodnikový trh a mají tendenci vytlačovat z něj volnou soutěž. I když si přitom ostře konkurují, je prostor pro soutěž mezi nimi trvale zužován jejich dalšími fúzemi. Přitom jsou výsledky této soutěže stále více ovlivňovány i využíváním dumpingových praktik, rozmísťováním výrobních faktorů do levných „rájů“ – mzdových i daňových. Tím vším tyto korporace posilují monopolní tendence. Za těchto podmínek se světový trh proto stále více stává trhem nerovných subjektů – s nerovným přístupem do sítí nadnárodních společností (navzdory formální liberalizaci těchto trhů) a s nerovnými cenami. Nadnárodní společnosti ovšem nejsou zcela nenárodní – obvykle si vytvářejí úzké vazby spolupráce s domovským státem nebo s hostitelskými státy. Snaží se své zájmy prosazovat vůči jednotlivým státům i mezinárodním mezivládním i celosvětovým organizacím. Jedním z důsledků globalizace v neoliberačním pojetí je pak extrémní nerovnost a stále rozsáhlejší přesuny bohatství ve prospěch kapitálu – přináší velký růst bohatství menšiny na úkor chudnoucí většiny, dlouhodobou nezaměstnanost a vznik nových forem moci spojených s novými tíživými druhy závislosti i odcizení. Růst produktivity práce je ve většině vyspělých zemí provázen hromadnou nezaměstnaností a nadnárodní kapitál – ve spojení s neoliberačními politickými silami – se i zde snaží odbourávat sociální práva a zákony na ochranu práce (pod heslem flexibility pracovního trhu) i životního prostředí. Zostřují se jak rozpory mezi zvýhodňovanými a znevýhodňovanými společenskými skupinami uvnitř jednotlivých států a národních společností, tak rozpory mezi bohatými a chudými státy a prohlubuje se polarizace mezi uvedeným bohatstvím a bídou.

Polarizace bohatství a bídy dosáhla nevídaných rozměrů. V současné době žije ve světě více než miliarda lidí za méně než jeden dolar denně a tři miliardy za méně než dva dolary denně. Na opačném pólu nejbohatších 225 lidí naší planety kontroluje majetek, který se rovná ročnímu příjmu 47 % světové populace.

Globalizace přináší nové, dříve netušené možnosti. Ještě nikdy dříve nedisponoval svět tolika vědomostmi, takovým bohatstvím kapitálu a nebyl tak výkonný. Tento obrovský potenciál je jak dobře využitelný, tak taky zneužitelný. Do budoucna nezbyvá, než si přát, že klíčoví aktéři

na poli globálneho podnikání se k výzvám globalizace postaví odpovědně a jejich činnost bude mít užitek pro čím dál tím širší spektrum populace

Literatura

Publikace

1. ROLNÝ, I. a LACINA, L. *Globalizace, etika, ekonomika*, 2. rozšířené vydání, nakladatelství Jan Piszkiwicz. ISBN 80-86768-04-X
2. EHL, M. *Globalizace pro a proti*. Academia, 2001, ISBN 80-200-0897-7
3. PRAŽSKÁ, L. a KOLEKTIV *Globalizace a obchod*. VŠE, Fakulta mezinárodních vztahů, 2000, ISBN 80-245-0043-4
4. HAMEL, G. *Zásadní obnova konkurenční základny*. In: Gibson, R. (editor): *Nový obraz budoucnosti*. Management Press Praha 1998, ISBN 80-85943-80-8.
5. JENÍČEK, V. *Globalizace světové ekonomiky*. VŠE, fakulta mezinárodních vztahů, 2001, ISBN 80-245-0198-8
6. JENÍČEK, V. *Globalizace*. VŠE, katedra světové ekonomiky, 2000, ISBN 80-245-0039-6.
7. BENEŠ, Z. *Dějiny středověku*. Praha SPL 1999, ISBN: 80-86287-46-7
8. HANDY, CH. *Hlad ducha*. Pokapitalistická alternativa: hledání smyslu v současném světě. Management Press. Praha 1999, ISBN 80-4261-04-X.
9. BARTONÍK, R. *Zahraniční obchod I*. Kunovice, 2002

Elektronické zdroje

- BBC - <http://www.bbc.co.uk/>
Sky news - <http://www.sky.co.uk/>
Financial Times - <http://www.ft.com/>
WTO - <http://www.wto.org/>
Ministerstvo zahraničních věcí ČR - <http://www.mvcr.cz/>
G8 - <http://www.g8.gc.ca/>
Encyklopedie Wikipedia - <http://cs.wikipedia.org/>
Sekretariát NAFTA - <http://www.nafta-sec-alena.org/>
Statistiky WTO - http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/
Sekretariát Asean - <http://www.aseansec.org/>
Oficiální homepage EU - <http://www.europa.eu.int/>
OECD - <http://www.oecd.org/>
Homepage carrefouru - <http://www.carrefour.com/>

Kontakty:

Ing. Jaroslav Skopal
Evropský polytechnický institut, s.r.o.
Osvobození 699
CZ – 686 04 Kunovice

npor. Mgr. Kristína Králiková
Akadémia policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
835 17 Bratislava
tel. : 0905 590 268
e-mail : kristina.kralikova@minv.sk

plk. prof. JUDr. Jozef Králik, CSc.
Akadémia policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
835 17 Bratislava
tel. : 0961 057 017
e-mail : jozef.kralik@minv.sk